

lement attribué à un substrat africain; il est curieux de noter en outre que dans certaines langues d'Afrique, *va-* indique le futur, et *rêk-* signifie 'seulement': la similitude phonétique a pu faciliter l'adaptation des tours. Nous ferons remarquer cependant que la construction *être après* dans le sens de 'être en train de' est régionale en France.

On peut se demander si l'auteur n'abuse pas du terme de «préfixe», par exemple, à propos de *ti-* «diminutif»: *ti-sè* = 'petite sœur'; le fr. aurait le préfixe *pti-*!

M. Hall, partisan de la *forme* pour la description des langues (surtout lorsqu'il s'agit des dialectes indigènes), doit cependant recourir au *sens* pour effectuer certaines différenciations, selon les sages préceptes de son maître L. Bloomfield: par. ex., il distingue parmi les suffixes le *-é* «duration of...» (*â* = 'an'; *ané* = 'année'), et le *-é* «collective» (*plâch* = 'planche'; *plâché* = 'plancher').

L'ouvrage comprend, en plus de cette analyse de la langue, de nombreux textes en créole, avec traduction anglaise, ainsi qu'un glossaire anglais-créole et créole-anglais de 90 pages. La linguistique générale peut tirer de cette matière d'utiles enseignements.

Bernard POTTIER

JOHANNES HUBSCHMID: *Sardische Studien. Das mediterrane Substrat des Sardischen, seine Beziehungen zum Berberischen und Baskischen sowie zum eurafrikanischen und hispano-kaukasischen Substrat der romanischen Sprache.* Bern, A. Francke AG., 1953. 138 pàgs. (RH, XLI.)

J. Hubschmid és avui l'investigador més important dels substrats prellatins en els països romànics. El seu llibre recent *Sardische Studien* té un gran valor per a la lingüística europea en general i és útil per a aclarir les relacions més antigues entre Europa i Àsia. Hubschmid no estudia tots els mots sards d'origen prellatí, sinó divuit noms de planta, divuit topònims, quatre noms d'animals, *carrone* 'pierna, calcañal', i un nombre de mots sards amb sufixos prellatins. Tots aquests mots sards d'origen prellatí els posa en relació amb el material de llengües de fora de Sardenya, amb mots d'altres idiomes romànics, però també (i en gran quantitat) amb mots berebers, bascos i d'altres. El material paleo-sard ofereix una bona base per a aquestes comparacions amb elements preindoeuropeus, perquè estem segurs que a Sardenya no hi hagué cap altra llengua indoeuropea interposada entre el pre-sard (l'idioma prellatí) i el llatí. He llegit amb molta cura les comparacions de mots establertes pel Sr. Hubschmid i haig d'admetre que des del punt de vista romànic i indoeuropeu, així com del basc i bereber, són admissibles sense dificultat. Això, però, no vol pas dir que la investigació futura no porti rectificacions en un punt o un altre. Els estudis del Sr. Hubschmid representen un progrés extraordinari en el difícil terreny de la recerca dels substrats lingüístics. Alguns paràgrafs són també interessants per a la lingüística cèltica (per exemple el núm. 41), grega (núm. 35, pàg. 67), bereber (núm. 4) i aràbiga (núms. 3 i 6). Cal reconèixer que el Sr. Hubschmid no té pas un interès excessiu a trobar pertot etimologies no llatines, sinó que dóna al llatí allò que és del llatí.

L'autor considera que el base *aro*, *haro* 'círculo, aro' és un mot autòcton base i no un préstec de l'espanyol (pàg. 47). El sard *garga* (Bitti) 'tana (della volpe)' i el campid. *gargatu* 'buca, luogo sotteraneo' poden ésser d'origen llatí (núm. 33). Ofereixen un problema interessant els mots indoeuropeus que semblen haver-se estès cap a l'oest per una migració preindoeuropea; es tracta de préstecs presos d'un idioma indoeuropeu per un poble no indoeuropeu abans de la seva migració: vegeu pàg. 63, sard *laèra* 'piastrella' de *LÁERA de *LÁVERA, *LÁVARA, i pàg. 69 (darrer paràgraf del núm. 36), indoeuropeu *RUG. És clar que es tracta de possibilitats que fins ara no han estat comprovades. En les pàgs. 72-73 el Sr. Hubschmid crida l'atenció sobre la falsedat de considerar que un mot testimoniati en les llengües cèltiques insulars i en un o diversos idiomes romànics hagi d'haver estat necessàriament difós pel gàllic, car és possible que el mot en qüestió també sigui una paraula aïllada, d'origen precelta i no indoeuropea. L'autor pot demostrar que els mots del tipus **garra*, **karrone*, que es troben en llengües romàniques i cèltiques insulars són aïllades i es relacionen amb el bereber *agerru* 'hanche'. Doncs bé, un mot celta (bé insular, bé gàllic) es pot considerar celta de fons indoeuropeu solament quan hom en coneix els parents en altres llengües indoeuropees. Però alguns mots precèltics també s'han difós per mitjà del gàllic. En les llengües cèltiques insulars hi ha elements precèltics presos de la població anterior de les illes (especialment en irlandès), però cal admetre que els pobles celtes respectius adoptaren mots precèltics quan encara estaven establerts al continent i cal presumir que aquests darrers elements precèltics poden ésser comuns a les llengües insulars i al gàllic. Aquest fet també és admès per Hubschmid a la pàg. 115.

És d'interès l'alternança entre *rr* i *r*, segons l'accent, en -*órru*, -*úrru* i -*oru*, -*uru*, -*aru*, per exemple en el base *kukúrr* 'crête' i sard *kúkkuru* 'punta, cerro'; labort. *mukúrru* 'comble' i campid. *mógoro* 'collina bassa' (pàg. 79). A remarcar també l'alternança entre *pp* i *p* en paleo-sard **karróppu* 'gargüero' i **kárrabu* 'barranca' (pàg. 80). Es deu tractar d'un canvi d'accent preindoeuropeu.

A un sufix base -*rr*- correspon, «almenys pel que fa referència a la funció», un sufix etrusc -*l*- (pàg. 80). Sobre aquest sufix, cf. ara P. Kretschmer, «Glotta», XXXII (1949), 191.¹

En la primera part del treball, de la qual hem parlat fins ara, el senyor Hubschmid dona les comparances lexicològiques dels mots pre-sards. Aquesta part, per raó del seu mètode encertat, crea una base sòlida per a la investigació futura de l'antic lèxic mediterrani. La segona part (pàgs. 89 ss.) elabora amb molta de cura l'estratigrafia lexicològica i no és solament d'interès per a la Lingüística, sinó també, i en un grau molt elevat, per a la Prehistòria i l'Etnologia. L'autor distingeix un substrat *eurafricà*, representat per les concordances entre el base i el bereber i, en part, pre-sard, o, dit en altres paraules, pels elements prebases, preberebers i pre-sards, i un substrat *hispano-caucàsic* (el pirineo-caucàsic de Trombetti i Battisti, èuscaro-caucàsic de Bouda). El Sr. Hubschmid inclou en aquest segon grup, ultra el caucàsic i el base, els antics idiomes hispànics o sia ibèrics. És sabut que els idiomes caucàsics s'estenien en temps llunyans per vastos territoris: és coneguda llur influència

1. Cridem l'atenció, encara, sobre alguns petits errors: pàg. 23, r. 3, llegiu: *Fassato*; pàg. 65: *mar* és masculí i femení en castellà i en català moderns; pàg. 79: la *rr* basca no és una *r* aguda (*scharf*), sinó una *r* llarga, prolongada.

com a substrat damunt l'armeni, sobretot pel que concerneix el consonantisme (Hübschmann, Marr, Karst). Sobre llur influència (especialment la del *lakko*) damunt el grec i l'heteu, vegeu ara P. Kretschmer, *Die Leleger und die ostmediterrane Urbevölkerung*, «Glotta», XXXII (1949), 161-204. A fi de presentar bé les seves dues capes de substrats, l'autor les caracteritza extensament per mitjà d'exemples de la primera part de l'obra, d'allusions a d'altres materials i servint-se d'un notable material lexicològic romànic, base i bereber.

El Sr. Hubschmid admet (pàg. 101) que alguns elements eurafriacs poden haver arribat a França i a les Illes Britàniques amb l'expansió de l'hispano-caucàsic cap al nord (vers 2000 a. C.), però insisteix que els mots eurafriacs d'Hispania, del sud de França i d'Itàlia (amb les seves illes) són molt antics. L'autor alludeix novament a la mencionada expansió cap al nord, amb la difusió dels vasos campaniformes, a la pàg. 115. Fa remarcar la importància de les seves investigacions amb referència a l'antic territori dels celtes, en la llengua dels quals no hi ha solament elements afins al substrat del lligur i a l'ibèric, sinó també a l'eurafriac i a l'hispano-caucàsic, i creu que els problemes lexicològics tractats poden servir de suport a les investigacions prehistòriques (difusió del vas campaniforme).

Té interès també l'opinió del Sr. Hubschmid sobre les relacions entre el base i l'ibèric. Segons Uhlenbeck, el base és un antic dialecte del Pirineu occidental relacionat amb les llengües caucàsiques i que ha sofert influències de l'ibèric. Al meu entendre, la influència ibèrica existí solament en l'antic territori dels bascons i els seus elements s'estengueren més tard per una expansió dels bascons sobre les tribus occidentals, però originàriament totes les tribus, incloses els bascons, parlaven el base arcaic relacionat amb el caucàsic. Menéndez Pidal creu en un component càntabro-pirinenc relacionat amb l'idioma preindoeuropeu del sud i oest de França i un altre d'ibèric, de gran influència. El resultat de les comparacions fetes pel Sr. Hubschmid de mots pre-romànics d'Aquitània, Catalunya, Espanya i Portugal amb mots bascos és que aquests mots pre-romànics s'expliquen solament per un substrat parent del base (pàg. 118). El Sr. Hubschmid afirma que els ibers no són d'origen africà (pàg. 118) com pretenen Bosch i Gimpera, Uhlenbeck, Bertoldi, Menéndez Pidal i Wartburg, i creu també que el substrat eurafriac és més antic que l'hispano-caucàsic. Segons Bertoldi, la capa pirenaico-caucàsica és més antiga que l'afro-ibèrica. L'autor, en les seves afirmacions, posa atenció no solament als seus resultats lingüístics, sinó també en un treball d'O. Menghin, *Migrations Méditerranéennes* («Runa», I (1948), 111-195), el qual pretén que, a mitjan tercer mil·lenni abans de Jesucrist, arribaren uns pobles parents dels caucàsics per Sicília i Ligúria fins a Hispania, els quals introduïren a la Península Ibèrica els vasos campaniformes i l'ús del coure (pàg. 91). A la pàg. 119, però, el mateix Hubschmid expressa els seus dubtes i admet que les difusions culturals no es fonamenten pas sempre en migracions. Tot i això, considera que els resultats de Menghin són comprovats en general pels seus propis resultats lingüístics. Ja J. Caro Baroja, en el seu llibre *Los pueblos de España* (Barcelona 1946), apunta contra la tendència a insistir en l'africanisme dels ibers (pàg. 60). Aquest investigador crida l'atenció sobre un element folklòric important: l'origen de la roda massissa a Mesopotàmia. Alludeix (pàg. 59) al fet que la roda de carro massissa de Guipúscoa, Navarra i part oriental de Biscaia recorda la de les carretes del Caucas actual (cf. la foto reproduïda per Buschan, *Illustrierte Völkerkunde*, II, 2, pàg. 707). Amb refe-

rència a l'evolució dels ibers, Caro Baroja creu en l'«actividad colonizadora con focos locales, bien sea de pueblos semíticos, bien sea de pueblos mediterráneos de origen vario» (pàg. 77). En l'anomenada cultura d'Almeria (cultura protoibèrica) caracteritzada pels vasos campaniformes, el coure, etc., ja Siret creia en l'activitat d'un poble vingut d'Orient, i Bosch i Gimpera, que creu que el vas campaniforme es formà a la vall del Guadalquivir (*Etnologia de la Península Ibèrica*, Barcelona 1932, pàg. 77), admet en diversos llocs l'arribada d'un poble o d'elements forasters (*op. cit.*, pàgs. 97, 146, 151). Cal que afegim que, fins ara, el gran enigma era l'origen del basc, car aquesta llengua pirenaico-caucàsica no és la llengua originària del poble basc, de raça pirinenca i molt diferent dels caucàsics.

Quin és el resultat de tot això? Almenys, una nova teoria per a explicar els fets etnogràfics i lingüístics, i potser una base més sòlida, car actualment i mercès a les recerques del Sr. Hubschmid, podem fixar uns resultats arqueològics i lingüístics que es completen mútuament. Els pobles capsians del nord d'Àfrica i de la Península Ibèrica són els portadors dels «elements eurafriancs» de Hubschmid. L'evolució de la cultura d'Almeria és deguda a l'arribada d'un poble caucàsic que tenia el seu punt d'origen a l'Àsia Menor (cf. el nom Ἰβηρες al Caucas) o a Grècia i que passà per Itàlia i Sicília, Sardenya i Còrsega abans d'arribar a Andalusia. Probablement aquest poble caucàsic fou absorbit o assimilat amb el temps per la població capsiana (d'origen africà), però deixà la seva llengua i alguns trets essencials de cultura (vas campaniforme, ús del coure, etc.) als almerians, que són per consegüent un poble barrejat. A conseqüència de l'expansió d'aquest poble vers el nord-est i l'oest (i probablement fins i tot el nord-oest) es propagaren els idiomes ibèrics (que no eren uniformes sinó diferenciats ja per la influència dels diversos substrats) i la cultura dels ibers propis (a l'est) i la de Tartessos. La darrera resta hispano-caucàsica conservada avui és el basc, l'idioma hispano-caucàsic adoptat pels bascons i altres tribus. Una part del que hem considerat elements ibèrics del base no són elements ibèrics, sinó eurafriancs. Aquests són els resultats que crec que hem de treure de la important obra del Sr. Hubschmid. D'ara endavant, qui vulgui ocupar-se de la prehistòria material o lingüística de la Península Ibèrica o de la Romània occidental no pot prescindir d'aquesta nova i valuosa publicació, que obre nous horitzons.

Wilhelm GIESE

AURELIO RAUTA: *Gramática rumana*. Prólogo de CÉSAR REAL DE LA RIVA. Universidad de Salamanca: Colegio Trilingüe, 1947. 490 pàgs. («Tesis y Estudios Salmantinos», IV.)

El Sr. Aurelio Rauta, partint d'unes lliçons professades a la Universitat de Salamanca durant el curs 1945-1946, va escriure aquesta gramàtica, destinada als lectors espanyols. Naturalment, no conté novetats doctrinals en la gramàtica romanesa, ans al contrari, el seu autor es declara àmpliament deutor de totes les gramàtiques d'aquesta llengua, sobretot de la de Iorgu Iordan.

La part gramatical pròpiament dita (pàgs. 17-259) conté un capítol dedicat a la fonètica, catorze capítols de morfologia, un sobre la formació de mots i un